

MÚZEUMI KIÁLLÍTÁS, AUTENTIKUSSÁG ÉS REPREZENTÁCIÓ

2015. május 22.-én a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum *Anna. Asszonyors a XX. században* címmel nyitott meg kiállítást. Jelen fejezet e kiállítás létrejöttének történetét, a témaválasztás és -feldolgozás, azaz a bemutatás módjának megválasztásának háttérében meghúzódó koncepciót kívánja vázolni, valamint a kiállítás által közvetített mondanivalót próbálja meg összefoglalni.

A kiállítás részletes bemutatása

A kiállítás célja nem kevesebb, mint a 20. századi székelyföldi hagyományos paraszti kultúrát, annak tárgyi világát, valamint a helyi társadalom működését egy – erdélyi viszonylatban előzmény nélküli – sajátos perspektívából, egy női életút felől szemlélve próbálja meg a néprajzi muzeológia eszköztárát segítségül hívva, valamint a modern technika adta lehetőségeket is felhasználva bemutatni, úgy, hogy a látogatót is bevonja az életút alakításába. A látogató nem csak passzív szemlélője a bemutatott eseményeknek, hanem amikor eldönti, hogy egyik vagy másik kiállítótermembe lép, döntést hoz a történet alakulására nézve is.

A hagyományos életvilág(ok) bemutatása szintén kettős perspektívából történik meg. A kiállítás egyrészt az emberi (asszonyi) életút fontosabb fordulópontjaira és életszakaszaira koncentrálnak, másrészt a 20. század nagy történelmi eseményeit, sorsfordító momentumait ragadja meg.

A kiállítást a szervezők bizonyos szempontból módszertani kísérletnek is szánták. Nemcsak tárgyakat, hanem tereket, hangulatokat és – miért ne – a jellegzetes szagokat is meg kívántak jeleníteni. Tudatosan nem használtak tárlókat, mert nem akarták ezeket a tárgyakat elzárni, elidegeníteni a látogatóktól, hanem épp ellenkezőleg, azt kívánták ezzel is érzékeltetni, hogy ezek a tárgyak között valamikor emberek élete zajlott, s hogy a tárgyak legtermészetesebb módon egy emberélet köré csoportosulva alkotnak együtteseket, a használat adja jelentésük kontextusát, tehát (muzeológiai) értelmezésükre is ebben a kontextusban kell sort keríteni.

A kiállítás a Haáz Rezső Múzeum öt emeleti termében, mintegy 120 m²-en mutatja be Anna életútjának fontosabb fordulópontjait. Az első terembe lépve egy székelyföldi falu utcáján találjuk magunkat. Szemközt faragott székelykapu, mely már a Múzeum korábbi néprajzi kiállításában is szerepelt, de ebben a kontextusban is hasznosíthatónak bizonyult. A nyitott kapun át egy hagyományos székelyporta udvarára látni rá. Jobb oldalt utcarészletet megjelenítő óriásposzter, előtte postaláda. A kapu előtti téren elszórva hagyományos gyermekjátékok (szekér, szövőszék, kórémuzsika), az út porába ugróiskola rajza látha-

tó. A kapun belépve jobb oldalt egy hagyományos parasztház kékre meszelt homlokzata, szemközt pedig a csűr deszkaajtaja látható, mely résnyire van nyitva, ezzel is jelezve, hogy a látogatónak a csűr felé kell vennie az irányt. Az csűr oldalának támasztva fából készült taliga látható, a csűrkapura szegezve pedig „frissen” lenyúzott báránybőrök száradnak.

A második teremben egy csűr belseje lett kialakítva. Belépve friss szalma illata csapja meg az orrunkat, s ahogy a szénabálák között felfele haladunk csakhamar megpillantathatjuk a csűr közepében táncoló fiatalok képét. A csűr falának támasztva kettős járom, szekérkerék és egyéb gazdasági eszközök találhatók. A csűrből kifelé haladva jobb oldalt Maszelka János festőművész *Megesés* című festményének alapján készült óriásposzter jelzi a látogatónak a csűrbeli mulatságon történeteket.

A kép mellett elhaladva a látogatónak egy lépcsőn kell leereszkednie egy sötét folyósóra (a lefele vezető lépcső eleve a bűnbeesés, a pokolba való alászállás aktusát szimbolizálja). Itt látható Rebi, a javasasszony, aki a magzat elhajtását elvégzi; valamivel tovább pedig egy feszület és egy templomi pad látható mely a megesett lányok eklézsiakövetésének, penitenciájárásának szokására utal.

A történet itt kettéválik, s a látogatónak magának kell eldöntenie, hogy melyik életpályamodell reprezentációját tekinti meg először. Ha a jobb oldali ajtón halad tovább, akkor egy megesett lány hagyományos életpályájának újabb állomása tárul a szemünk elé. Anna egy idősebb, elvált szomszédfalubeli gazdához megy férjhez, ennek lakásbelsőjét mutatja be a harmadik terem. A szoba közepén terített asztal áll, szemközt tálal, alatta pad. A bútorzatot írásos falvédő, bekeretezett családi fényképek, konyhaszekrény valamint vaskályha, rajta lábassal és szenes vasalóval, egészíti ki.

Továbbhaladva a gabonásba találjuk magunkat. Hombárok, lisztesláda, kukoricával tele zsákok, dagasztótéknő, véka, krumplitörő, cséphadaró, és a falra erősített rúdra terített zsákok látványa tárul a szemünk elé. A gabonás deszkafalának rései közt „kikukcskálva” legelésző tehének láthatók.

Ha a látogató a harmadik terembe a bal oldali ajtón megy be, akkor városi, polgári környezetbe, egy zsidó család lakásába érkezik. A történet ezen változata szerint ugyanis Anna a szegény elől városra menekül, és beáll cselédnek. A terembe lépve egy polgári szalonban találjuk magunkat, ahol épp az ebéd tálalása zajlik. A jelenetet a kiállításban egy video projektor segítségével, az asztalra vetítve mutatják be.

A negyedik teremben szintén két szalon futnak az események, de mindkét oldalon az 1950-es évek második felétől kezdődő erőltetett kollektivizálás időszaka kerül bemutatásra. A jobb oldali teremrészben gabonával tele zsákok egy tucatja, zsákokkal telerakott szekér és halomba hordott gazdasági eszközök jelzik azt, hogy milyen méretű fosztogatás végeztek a kommunista káderek. A falakon és a deszkakerítésre erősítve pedig a kollektív gazdálkodás előnyeit ecsetelő propagandaplakátok láthatók. Ez a rész tehát a rendszernek kiszolgáltatott, a vagyonától megfosztott paraszti sorsot jeleníti meg. Ebből a kilátástalan helyzetből Anna a városba menekül, a frissen létesült varrodába helyezkedik el. Ezt a varrodai munka hangulatát és kortárs recepciójának kontextusát teremti meg a terem falára kivetített rövidfilm.

A terem bal oldali részében egy másik perspektíva érvényesül, a rendszert kiszolgáló, a kommunista ideológia hithű követőinek szempontjából kerül a korszak bemutatásra. A történet ezen változata szerint a zsidó polgárcsaládnál (melyet a II. világháború idején deportáltak) szolgáló Anna a háború után a kommunista hatalom szolgálatába áll, és a faluba visszatérve a kommunista eszmék lelkes terjesztője lesz, oroszánrészt vállal a termelő szövetkezet megalapításában. Ennek megfelelően a terembe lépve egy tévész-irodában találjuk magunkat. A falon Gheorghe Gheorghiu-Dej-t ábrázoló kép, melyet a Román Szocialista Köztársaság és a Román Kommunista Párt címere fog közre. Az íróasztalon pedig az agitátor kellékei látható: írógép, telefon, különböző pártjelvények és pártiratok láthatók.

Itt kell azt is megemlíteni, hogy ez az a pont ahol a történet ugyan két szálon fut, de nem válik el teljesen egymástól. A terem két része egy üvegablakon át kommunikál egymással, előtte egy belépési nyilatkozat látható, melyet, ha a jobb oldali részből nézzük Anna, mint a földjeiről lemondani kényszerült falusi gazda nyújt be, ha bal oldali részről nézzük, akkor Anna, a pártaktivista csikar ki a falusi gazdától. Ez az ablak jelzi, hogy az 1950-es és 1960-as évek székelyföldi falvaiban egyazon időben két párhuzamos létező világ(szemlélet) érvényesült, s ezek csak egy igen szűk felületen érintkeztek egymással.

A történet szála az ötödik teremben ismét összefutnak. Ez az egység időben és térben egyaránt tovább repíti a látogatót. Anna az 1970-es évekbe városra költözik, s egy panellakás ablakából nézi, ahogy épül körülötte a kommunizmus. Ahogy a terembe lép a látogató jobb oldalt a korabeli plakátok és propaganda célzattal készített kimutatók láthatók, bal felől pedig egy vörös függöny előtt a Ceaușescu-házaspárról készült rézplakettek láthatóak. Tovább haladva, szintén jobb oldalon egy panellakás konyhájába nyer betekintést, majd a lakás szobájába ér, ahol a korszakban divatos furnérból készült bútorok, korabeli háztartási berendezések (tévé, rádió, porszívó) és a korszakra jellemző lakásdíszek (porcelánfigurák, üveghal, kötött csipke, naiv festmények stb.), látványa fogadja a látogatót. A lakással átellenben sűrű oszlopok sora emelkedik, mely egy készülő tömbház betongerendáit jeleníti meg.

A kiállításban Anna képe egyszer sem jelenik meg, azonban gyakran feltűnik az őt és a hozzá hasonlókat szimbolizáló hímzett zsebkendő, melyre Anna neve van kivarrrva. Így láthatjuk a csűrben, a parasztházban – a konyhaszékrenyén – és a polgári lakásban, az ebédlő szekrényének sarkán.

A hagyományos asszony-szerepek kutatása a magyar néprajzi szakirodalomban

A női életútmodellek és szerepek kutatására a magyar néprajztudományban inkább csak szórványosan került sor. Mérföldkőnek Kiss Lajos *A szegény asszony élete* című, 1943-ban napvilágot látott munkája számít, mely a különböző női munkás-szerepeknek és azok napirendjének monografikus feldolgozását adja (Kiss L. 1943). Morvai Judit

a nőknek a hagyományos nagycsaládon belül betöltött szerepeit (a gyermekkortól az időskorig) veszi számba (Morvay 1965). Bertalan Ágnes a bihari lányok és asszonyok életterét, tennivalóit, táplálkozási és tisztálkodási szokásait, szerelmi életét erkölceit elemzi (Bertalan 1963). Zakariás Erzsébet pedig az erdővidéki hagyományos asszonyélet monografikus elemzését adja (Zakariás 2000).

Tátrai Zsuzsanna egyik kötetében a leányéletet elemzi. Kötetében kitér a lányok korcsoportjainak bemutatására, a nagylánnyá válás velejáráira, az udvarlás és a férjhezmenetel idejére, a lánynak a faluközösségben és a családban betöltött szerepének elemzésére, a leányjátékok, a leánymunkák és az ünnepi szokások valamint az ezekhez kapcsolódó praktikák és költészet bemutatására (Tátrai 1988).

Örszigethy Erzsébet pedig azt elemzi, hogy a szocializmus éveiben, a férfiak városi munkába állásának következtében hogyan alakult át a falusi asszonyok munkaszervezete, s háruáltak rájuk a korábban férfimunkáknak számító háztáji és mezei munkálatok (Örszigethy 1986).

Az egyedi női életsorsok iránt a néprajztudomány, azon belül is elsősorban a folklorisztika, érdeklődése a 20. század második felében élenkült meg. 1974-ben jelent meg a Gondolat Könyvkiadónál Hoppál Mihály, Küllös Imola és Manga János gondozásában *Emlékül hagyom az unokáknak, dédunokáknak, lássák, hogyan éltünk, s hogy az ő életük szebb legyen egyszer... Önéletírások* címmel az a népi önéletírásokat tartalmazó válogatás, melyben két női élettörténeti elbeszélés is szerepelt: *Emlékeim* címmel Berényi Andrásné (szerkesztette Hoppál Mihály), valamint *Életrajzom* címmel Vankó Imréné Dudás Juli (szerkesztette Küllös Imola) önéletrajza. A következő évben pedig – ugyancsak a Gondolat Könyvkiadónál Hoppál Mihály gondozásában önálló kötetben jelent meg Berényi Andrásné önéletírása *Nagy Rozália a nevem* címmel. Erdélyben mérföldkőnek a Nagy Olga gondozásában, a Kriterion Könyvkiadónál megjelent Győri Klára *Kiszáradt az én örömem zöld fája* című önéletrajzi könyve számít. A kötet nemcsak a néprajzkutatók és irodalomtörténészek körében váltott ki heves érzelmeket, hanem a szerző szülőfalujában, Széken is. Az adott korszakban ugyanis idegenként hatott egy parasztasszony ilyen őszinte kitérője (lásd Keszeg 2001). A kötet azonban valószínűleg lavinát indított el, melynek következtében egymás után láttak napvilágot paraszti környezetből származó nők hosszabb-rövidebb vallomásai. 1979-ben a Salamon Anikó gondozta gyűjteményes kötetben (*Így teltek hónapok, évek... Öt önéletrajz*) a csernakeresztúri Dávidné Csobot Borbála és a kelementelki Botos Amália önéletrajzi vallomását teszi közzé. Pillich László és Vetési László pedig *Leírtam életem. Népi önéletírások* (1987) címmel megjelentetett 12 önéletírást tartalmazó könyve szintén közölt egy női önéletírást is. A szintén széki származású Kocsis Rózsi vallomásai pedig *Megszépült szegénység* címmel 1988-ban látott napvilágot. Ugyancsak ebben az évben jelent meg Nagy Olga *Asszonyok könyve* című munkája, mely a parasztasszonyok életéről szóló, interjúhelyzetben keletkezett történeteket tartalmazott.

A folklorisztika érdeklődése a női életsorsok iránti a rendszerváltást követő években sem lankadt. 1995-ben Keszeg Vilmos gondozásában jelent meg Zsigmond Erzsébet ön-

életírása *Sirató, életem panaszos könyve* címmel. 1997-ben Nagy Olga gondozásában György Zsuzsa önéletrajza *Egy küzdelmes élet. Egy parasztasszony vallomása*, illetve Kocsis Rozsi újabb vallomása *Remények és kétségek között* címmel. 2000-ben Kocsis Rozsi újabb vallomása látott napvilágot *Nyitott könyv a lelkem. Egy anya vallomása* címmel. 2001-ben pedig Keszeg Vilmos szerkesztésében Diószegi Anna *Életem története. Emlékek a kolozsvári Hóstatról* című könyve jelent meg. Páczkán Éva *Kopasz föld* címmel egy interjúhelyzetben készült női élettörténetet tett közzé és végezte el mentalitás- és szövegvizsgálatát (2002). 2008-ban a kalotaszegi (Magyarvista) András Erzszi Erdei önéletrajzi vonatkozású írásaiból Ambrus Judit szerkesztett kötetet *Kedvemre való hogy meséljek* címmel, 2012-ben pedig Ozsváth Imola a mezőköbölküti Nagy Julianna önéletírását és egyéb írásait *Miért nem lettem költő?* címmel tette közzé. Mindkét esetben a forrásanyagot egy-egy hosszabb lélegzetű tanulmány kíséri, mely az életpálya sorsfordulóit és fordulópontjait, valamint az írásnak a személy életében betöltött szerepét részletes elemzés alá veti.

A szövegiadás mellett, ezzel párhuzamosan az élettörténetek feldolgozására, és a női életsorsok értelmezésére is sor került. Nagy Ilona és Verebélyi Kincső egy-egy tanulmányban azt vizsgálta, hogy a női önéletírásokban milyen közös vonások, milyen életvezetési stratégiák és mentalitások fedezhetők fel. Elemzéseik azt mutatják, hogy a női önéletrajzok leginkább szenvedéstörténetek, melyek egy sor sikertelen kitörési kísérletet tesznek láthatóvá (Nagy I. 1982, Verebélyi 2000). Nagy Anna a többnyire paraszti származású városi házicseléd-társadalom felépítését, feladatkörét, közösségi megítélését és életútjának alakulását elemzi 13 élettörténet alapján (Nagy A. 1999). Ozsváth Imola egy halmágyi naiv festő (Ozsváth 2005), Demeter Annamária egy csíkborszovai szövőnő (Demeter A. 2005) élettörténetét rögzítette és elemezte, Szócs Levente pedig egy gyergyócsomafalvi asszony élettörténetének elemzését végezte el (Szócs 2010).

Keszeg Vilmos önálló kötetben elemezte egy mezősegi (Detrehemtelep) asszony levezését (Keszeg 1996), elvégezte egy mészkei asszony teljes irattárának felmérését és elemezte az iratoknak az életút fordulópontjain betöltött szerepét (Keszeg 1998a) egy másik tanulmányban pedig azt elemezte, hogy az írás milyen szerepet tölt be egy krizisai asszony életében (Keszeg 2005b).

Életutak a múzeumban

A magyar muzeológia egy-egy személy életútjának bemutatására ritkán vállalkozott. Elsősorban egy-egy neves személyiség emlékének szentelt emlékszoba vagy emlékház kiállításai tekinthetők egyfajta olyan kísérleteknek, melyek – elsősorban személyes dokumentumok és tárgyak segítségével – megpróbálnak egy-egy életpályát többé-kevésbé részletesen rekonstruálni. A téma sajátos megközelítését adja a Magyar Nemzeti Múzeumban 2007-ben *Németek Magyarországon, Magyarok Németországban – Európai életutak* címmel rendezett kiállítás, mely huszonkét különböző társadalmi rétegből

származó személy élettörténetén keresztül mutatja be a két ország és a két kultúra találkozási pontjait a középkortól napjainkig. A kiállításban bemutatott életutak az egyedi sorsokon keresztül általános érvényű tanulságokkal szolgálnak (lásd Huszár 2007).

A kiállítás tervezésének fázisai

2008-ban a budapesti Magyar Nemzeti Múzeum kezdeményezésére egy olyan Székelyföldet bemutató kiállításnak kellett volna elkészülnie, melyen a székelyföldi múzeumok egy egységes koncepció keretében mutatták volna be gyűjteményeiket. Az elgondolás szerint a kiállítás egyben a Székelyföld és a régió múzeumainak magyarországi bemutatását/bemutatkozását is szolgálta volna. Ez a kezdeményezés azonban megrekedt az elvi megállapodások és tervezések szintjén, ugyanis a különböző szakdiszciplínák (természetrajz, régészet, történelem, néprajz, könyvtörténet) képviselőinek nem sikerült olyan közös interdiszciplináris koncepciót kiépíteniük, melyben az érintett intézmények (és alegységeik) megtalálták volna a maguk helyét. Ettől függetlenül ezt a kezdeményezést tekinthetjük egy olyan szükséges első/kezdeti impulzusnak, melynek lehetővé tette, hogy az Anna-kiállítás létrejöjjön. A különböző székelyföldi múzeumokban és egyéb, a hagyományos/népi kultúra kutatásával és megőrzésével foglalkozó intézményekbe dolgozó, az fiatalabb generációjához tartozó néprajzkutatók nem túl népes csoportja ugyanis ezen a terven felbuzdulva, ezt továbbgondolva és saját szakterületéhez, valamint a bemutatással kapcsolatos technikai és metodológiai elképzeléseihez igazítva kezdte el a kiállítás tervének részletes kidolgozását. A tervezés előtörténetét tekintve ötfontosabb mozzanatot említhetünk, ezek a következők:

2010. május 5-én Kinda István körlevelet küldött szét a fiatal néprajzkutatók egy csoportjának (Miklós Zoltán, Salló Szilárd, Szócs Levente és Vajda András), mely a következő fontosabb keretcélokat tartalmazta: 1. a székelyföldi legfiatalabb néprajzkutatók egy közös projektben (leginkább kiállításban) kellene megmutassák magukat úgy, hogy ezáltal megpróbálnak 2. egyrészt új szint hozni a „dohos” múzeumi légkörbe, illetve 3. ügyelve arra, hogy a kiállítás keretei között mindegyik múzeum megmutathassa magát tárgyain keresztül. A szervezési munkálatok, az előtanulmányok, a kiállítás felépítésének lebonyolítására a levél szerzője egy évet javasolt, az átadás/megnyitó időpontját 2011-re tervezte.

A levélváltást követően a tervet a 2010. június 19.-én, a Zabolai Csángó Néprajzi Múzeumnál szervezett Székelyföldi Múzeumok Majálisán, majd az ezt követő, július 9–18. között megszervezett Fialat Néprajzkutatók VII. Szemináriumán beszéltek tovább az említett rendezvényen részt vevő kollegák. Ezekről a beszélgetésekről, az itt elhangzottakról egyfajta jegyzőkönyv is készült. Ez a jegyzőkönyv már konkrét témát, hely és időkeretet fogalmazott meg. Ekkor kristályosodott ki az az elképzelés, hogy a kiállítás egy székelyföldi parasztasszony (akkor még Rebi) élettörténetét mutatná be, aki átélte a rövid/csonka 20. századot és annak nagy történelmi fordulóit. Már ekkor elvárásként

fogalmazódott meg, hogy a kiállításnak meg kell jelenítenie azt a vívódást, mellyel a 20. század második felében felnőtte vált falusi embere küzdött: nem lett volna-e jobb élete, ha az életút fordulópontjain más döntéseket hoz, más életpályát választ? Miért van arra ítélve egy falusi lány, hogy a szülők sorsát élje? Ennek érzékeltetésére Rebekának az életút elején olyan döntést kell hozni, amely két eltérő (egy hagyományos és egy „modern”) életpálya-modell megélését teszi lehetővé/szükségessé. Így vetődött fel a megesezt lány motívumának gondolata.

Annak ellenére, hogy már ekkor elég élesen körvonalazódott a bemutatandó életpálya íve és a kiállításban megjelenítendő fontosabb mozzanatok sora a konkrét tervezésre csak 2013-ban került sor, amikor szeptember 19-én Miklós Zoltán, a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum igazgatója levélben szólította meg a munkacsoportot, ezáltal újabb lendületet és perspektívát adva a tervezésnek. Az első munkamegbeszélésre 2013. október 10.-én került sor a Haáz Rezső Múzeumnál. Ez tanácskozás annyiban tért el a korábbiaktól, hogy most már a konkrét helyszín adta lehetőségekhez igazodva, teremről teremre járva, készült el a kiállítási terv első vázlata, melyet Kinda István készített el az elhangzottak alapján.

A második megbeszélés november 28-án zajlott, melyen már jelen volt Baróti Hunor is, a kiállítás látványtervéért felelős szakember is. Ekkor került sor az első sajtótájékoztatóra is, melyről a helyi tévé (Digital 3 Tv) és rádió (Star Rádió) mellett az uh.ro internetes portál és a helyi (*Székelyudvarhelyi Hírlap*) valamint megyei (*Hargita népe*) írott sajtó is beszámolt. Gyakorlatilag ekkor hozta nyilvánosságra a kiállítás tervét a munkacsoport. A kiállítás megnyitásának időpontja ekkor még 2014. augusztus 18-ra volt tervezve.

A 2014-es év a tervezéssel (az alapterv finomításával), a tárgyak beazonosításával és beszerzésével, valamint a kivitelezéshez szükséges anyagi erőforrások beazonosításával telt. Csakhamar nyilvánvalóvá vált, hogy a legnagyobb gondot a kiállítás költségeinek előteremtése fogja okozni. Mivel – a Hargita Megye Tanácsának a Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközponton keresztül nyújtott 5000 lejes támogatásától eltekintve – sem a magyarországi, sem a hazai pályázati kiírásokat bonyolító intézmények nem támogatták anyagilag a kiállítást, a Haáz Rezső Múzeum vezetője, Miklós Zoltán vállalta magára a teljes költségvetés biztosítását.

Az események 2015-ben gyorsultak fel. Január 12-én került sor újabb megbeszélésre (ekkorra a csapat kiegészült Kolumbán Zsuzsa történész-muzeológussal), majd két hétre rá, 25-ére készült el a kiállítás alaptörténeteként is szolgáló élettörténet első változata, melyet Szócs Levente írt meg. Ekkor került sorra a névváltoztatásra is, s lett a kiállítás főszereplőjének végleges neve Anna. Elkezdődött a kiállítás katalógusának, valamint a tárlatot kiegészítő hangzó és képi anyagok előkészítése, a kiállításban szereplő tárgyak összegyűjtése és kiválogatása. Ezzel párhuzamosan pedig a helyi sajtóban, valamint a múzeum Facebook-oldalán rendszeresen jelentek meg a kiállításról hosszabb-rövidebb tudósítások, valamint felhívások egy-egy hiányzó tárgy gyűjtése céljából. A kiállítás felépítésének konkrét munkálatai májusban kezdődtek el és nagyjából három hétig tartottak

Anna üzenete

A kiállítás kísérlet jellegű, ahol a bemutatott női életút egyszerre célja és kerete a kiállításnak, egyszerre tematizál és kontextualizál. Egyrészt arra vállalkozik, hogy egy életút bemutatása mentén a székelyföldi parasztasszonyoknak a helyi társadalomban betöltött szerepének 20. századi változásait érintő kérdésekre irányítsa rá a figyelmet, másrészt azt próbálja érzékeltetni, hogy a néprajzi múzeumokban, néprajzi kiállításokon bemutatott tárgye gyűttesek primér használati kontextusukban egy-egy személyhez kötődnek, az egyén körül szerveződik a hagyományos tárgyak és nyilvános, illetve intim terek univerzuma.

A kiállítás nem egy konkrét személy életútjának bemutatására vállalkozott, de egy olyan életút-konstrukciót hozott létre, mely olyan tipikus, vagy éppen ellenkezőleg: sajtóságos élethelyzetek sorozatából építkezett, hogy az így létrejött életút már annyira valószínűsnek hatott, hogy akár meg is történhetett volna. Annak ellenére, hogy a bemutatott életút több ponton is tartalmazott olyan mozzanatokot, melyek a hagyományos paraszttársadalomban normaszegésnek számítottak, nem tekinthető kivételesnek vagy különlegesnek, inkább csak – mint minden egyéné – sajtóságosnak mondható (vö. Keszeg 2012: 197). Az, hogy a kiállítás során az életút bemutatása egy adott ponton két szátra szakad, és két történet fut párhuzamosan, azt jelzi, hogy annak ellenére, hogy a hagyományos paraszttársadalom kitermel és mozgásban tart bizonyos számú életútmodellt, az emberélet sorsfordító pillanataiban, az egyént ért sorstragédiák valós enyhítésére/orvoslására a helyi társadalomban nincsenek kéznél intézményes megoldások. Az egyén nem rendelkezik valóban hatékony életpálya-építési kompetenciákkal.